

government
communications

Department:
Government Communication and Information System
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**MOLAOTSHEPEDIŠO WA TŠHOMIŠO YA
DIPOLELO WA TSHEPETŠO YA
DIKGOKAGANO LE TSHEDIMOŠO YA MMUŠO**

LENANEO LA DIKAGARE

1. MATSENO	1
2. DITLHALOŠO	1
3. MELAWANA YA MOLAOTSHEPEDIŠO	3
4. MAIKEMIŠETŠO LE BOGOLO	3
5. TAOLELO YA MOLAO	4
6. MABAPI LE GCIS	4
7. MOŠOMO WA LEFAPHA LA DITIRELO TŠA DIPOLELO	5
8. POLELWANA YA MOLAOTSHEPEDIŠO	5
9. MEKGWA YA KGOKAGANO LE BATHO BAO BA AMEGAGO	5
10. GO BOLOKA DIREKOTO	8
11. GO RAROLLA DINGONGOREGO	8
12. GO GATIŠA LE GO FIHLELELA MOLAOTSHEPEDIŠO WA TŠHOMIŠO YA DIPOLELO WA GCIS	9
13. TEKODIŠIŠO YA MOLAOTSHEPEDIŠO	9

1. MATSENO

- 1.1. Afrika Borwa ke setšhaba sa ditšo tše ntši seo se tsebjago ka dipolelo tša sona tše di humilego tše di fapafapanego. Polelo ke sedirišwa seo se hlokagalago kudu seo se ka šomišwago go maatlafatša temokrasi ya rena le gape go tsenya letsogo go bophelo bja leago, bja setšo, bja bohlale, bja ekonomi le bja sepolotiki bja setšhaba sa Afrika Borwa.
- 1.2. Seemo sa dipolelo sa ka mo nageng se fetogile kudu ka morago ga go hwetšwa ga temokrasi ka 1994, ge Molaotheo o hlagiša motheo wa semolao le wa taolo wa gore go lemogwe le go tšwetša pele semmušo dipolelo tše di fapafapanego. Seemo sa bjale sa dipolelontši se dumelela gore dipolelo tšeo di bego di gateletšwe di gole.
- 1.3. Karolo ya 6 ya Molaotheo e tiišetša gore go be le maemo ao a lekanago a dipolelo tša semmušo tše 11, e lego Afrikaans; English; isiNdebele; isiXhosa; isiZulu; Sepedi; Sesotho; Setswana; Siswati, Tshivenda le Xitsonga.
- 1.4. Ka maatla a taolelo ya yona ya molaotheo ya gore e abele setšhaba tshedimošo e sa le ka pela, ye e nepagetšego, le ye e fihlelelwago, GCIS e rwele maikarabelo a go fa boetapele bja togamaano le go kgokaganya dkgokagano tša mmušo go netefatša gore setšhaba se a sedimošwa le gore se na le phihlelelo go mananeo le melawana ya mmušo yeo e se holago. Mo mengwageng ye fetilego sehlongwa se se tšweleditše tše dingwe tša dingwalwa tša sona tša kgokagano le setšhaba ka dipolelo tša semmušo ka moka ka fao go swanago.
- 1.5. Ka go phethagatša phihlelelo ye e lekanago go ditirelo tša mmušo, tsebo le tshedimošo bjalo ka karolo ya tlamego ya yona ya molaotheo le ya maitshwaro, GCIS e tloga e netefatša gore go phošollwa seemo mabapi le dipolelo tšeo di bego di gateletšwe mo lebakeng leo le fetilego, tšeo ka moragonyana di ilego tša fiwa maemo a gore di be tša semmušo.

2. DITLHALOŠO

Lebakeng la melawana ye, ka ntle le ge go laeditšwe ka tsela ye nngwe, mantšu le mebolelo ye e filwego ka mo fase e na le ditlhalošo tše di latelago:

“Braille”	Braille ya English, ye gape e tsebjago ka Braille ya Kreiti ya 2
“Molaotheo”	Molaotheo wa Rephabliki ya Afrika Borwa wa 1996
“DG”	Molaodipharephare wa GCIS
“GCIS”	Tshepetšo ya Dikgokagano le Tshedimošo ya Mmušo
“Lefapha la Ditirelo tša Dipolelo”	Lefapha la dipolelo la GCIS leo le hlomilwego semmušo ka 2008
“Tona”	Tona ya Dikgokagano
“Dipolelontši”	Tšhomišo ya dipolelo tša semmušo tše mmalwa goba ka moka
“Polelo ya semmušo”	Polelo efe goba efe go tše 11 tša semmušo ka ge go beilwe ka go Karolo ya 6(1) ya Molaotheo wa Rephabliki ya Afrika Borwa wa 1996
“PanSALB”	Lekgotla la Dipolelo ka Moka tša Afrika Borwa leo le hlomilwego go latela Karolo ya 2 ya Molao wa PanSALB, wa 1995 (Molao wa bo 59 wa 1995)
“Dipolelo tšeo di bego di gateletšwe mo lebakeng leo le fetilego”	isiNdebele; isiXhosa; isiZulu; Sepedi; Sesotho; Setswana; Siswati, Tshivenḽa le Xitsonga
“Bogole go dikwi”	Bogole bja go bona, bja go bolela le/goba bja go kwa
“Polelo ya Diatla”	Polelo ya Diatla ya Afrika Borwa
“Molao”	Molao wa Tšhomišo ya Dipolelo tša Semmušo, 2012 (Molao wa bo 12 wa 2012)
“Motho wa boraro”	E akaretša baabi ba ditirelo le bašomi

3. MELAWANA YA MOLAOTSHEPEDIŠO

- 3.1. Molaotshepedišo wa Dipolelo wa GCIS o theilwe go melawana ye e latelago:
 - 3.1.1. Go lemoga pharologano ya dipolelo le ya ditšo ka go GCIS, le seemo sa dipolelontši go batho ba Afrika Borwa.
 - 3.1.2. Go hlabolla le go tšwetša pele dipolelo tša semmušo ka moka ka moya wa *Batho Pele*.
 - 3.1.3. Tokelo ya setšhaba ya go šomiša polelo yeo se e kgethago ge ba boledišana le ge ba bolela le GCIS.
 - 3.1.4. Tokelo ya setšhaba ya go fihlelela le/goba ya go hwetša ditirelo tša mmušo le tshedimošo ka polelo ye ba e kgethago, fao go kgonagalago.
 - 3.1.5. Tema ye bohlokwa ye e kgathago ke polelo go nolofatša poledišano magareng ga mmušo le batho.
 - 3.1.6. Tlhokego ya go direla dinyakwa tša batho bao ba nago le mapheko go polelo, go swana le bao ba nago le bogole bja go bona le/goba bja go kwa.
 - 3.1.7. Taolelo ya melao le ya molaotheo ya go tšwetša pele seemo sa dipolelontši ka nepo ya go netefatša gore go ba le poledišano ye e hlokago mathata le ye kaone magareng ga mmušo le setšhaba.
- 3.2. GCIS e tla šomiša polelo ye e tlwaelegilego ka nepo ya go maatlafatša poledišano.

4. MAIKEMIŠETŠO LE BOGOLO

- 4.1. Maikemišetšo a molaotshepedišo wo ke go obamela taolelo ya melao le ya molaotheo. Gape e nyaka go tšwetša pele dipolelontši go netefatša gore go ba le poledišano ye e hlokago mathata le ye kaone magareng ga mmušo le setšhaba go latela maikemišetšo a Molao le a Molaotheo.
- 4.2. Molaotshepedišo wo o tlama makala le bašomi ba GCIS ka moka.
- 4.3. Gape e tla šoma bjalo ka sedirišwa sa keletšo go kgoro ye e nyakago ditirelo tša GCIS tše di amanago le tšweletšo ya dingwalo.
- 4.4. Lekala: Ditirelo tša Thekgo ya Kgoro le tla ba mohlokomedi wa semmušo wa molaotshepedišo wo.

5. TAOLELO YA MOLAO

Molaotshepedišo wo o theilwe go metheo ye e latelago ya semolao:

- 5.1. Molaotheo wa Rephabliki ya Afrika Borwa wa 1996;
- 5.2. Molao wa Tšhomišo ya Dipolelo tša Semmušo, wa 2012 (Molao wa bo 12 wa 2012);
- 5.3. Tlhako ya Bosetšhaba ya Molaotshepedišo ya Dipolelo, ya 2003;
- 5.4. Molao wa Tšwetšopele ya Pihlelelo ya Tshedimošo, wa 2000 (Molao wa bo 2 wa 2000);
- 5.5. Tlhako ya Bosetšhaba ya Leabo la Kgokagano – 2014-2019.

6. MABAPI LE GCIS

- 6.1. GCIS e hlomilwe ka 1998 go latela Karolo ya 239 ya Molaotheo bjalo ka mokgatlo wo o netefatšago gore go ba le phatlalatšo ya tshedimošo le melaetša ya mmušo go ya setšhabeng ka mokgwa wa kamagano le go sepelelana le ditlhagišo tša molaotheo wa naga.
- 6.2. GCIS e filwe mošomo wa go kgokaganya, wa go hlahla le wa go eletša ka ga dikgokagano tša mmušo, go akaretšwa le go boledišana le ba kgašo ya ditaba, le kgokagano ya tlabollo le papatšo. Maikemišetšo a yona ke go fihlelela dikgokagano tše di kopantšwego, tše di kgokagantšwego le tše di kwešišegago magareng ga mmušo le badudi ba Afrika Borwa, e lego seo se kgontšhago setšhaba go kgatha tema ka phetošong ya naga.
- 6.3. Mošomo wo mogolo wa GCIS ke go fa badudi ba Afrika Borwa tshedimošo ya mmušo ye e nepagetšego le ya ka pela ka mekgwa ka moka ya difala tša kgokagano. GCIS e šomiša ditšweletšwa le dibaka tše di fapafapanego go fihlelela dinyakwa tša tshedimošo tša badirelwa bao ba nepišitšwego ba mehutahuta. GCIS e aba tirelo ye bjalo ka tokelo ya molaotheo go badudi ba Afrika Borwa fao e lego gore Karolo ya 195(g) ya Molaotheo e bolela gore ka nepo ya go phethagatša tlhokego ya sephiri, setšhaba se swanetše go fiwa tshedimošo ye e lego ka pela, ye e nepagetšego le ye e fihlelelwago.
- 6.4. Ka lebaka la taolelo ya go phethagatša mošomo ye go boletšwego ka yona ka mo godimo GCIS e aba ditirelo go ralala le mafelo ka moka a Afrika Borwa.

7. MOŠOMO WA LEFAPHA LA DITIRELO TŠA DIPOLELO

- 7.1. Lefapha la Ditirelo tša Dipolelo la GCIS le hlomilwe ka Moranang ka 2008 gomme la fiwa mošomo wa go aba phetolelo, go rulaganya dingwalwa le go hlwekiša dingwalwa go GCIS.
- 7.2. Gape le rwele maikarabelo a go nyaka, go ngwala le go kopanya mareo a maleba.
- 7.3. Le šomišana mmogo le mekgatlo ye mengwe ya ditsebi tša polelo, ebile le tsenya letsogo ka go hlabolleng le go tšwetša pele dipolelo tšeo di bego di gateletšwe mo lebakeng leo le fetilego.
- 7.4. Lefapha la Ditirelo tša Dipolelo le tla rwala maikarabelo a go tsenya tirišong molaotshepedišo wo le go eletša bakgathatema ka moka ka ga dikagare tša yona.

8. POLELWANA YA MOLAOTSHEPEDIŠO

8.1. Dipolelo tša semmušo tša GCIS

- 8.1.1. Bjalo ka mohlokomedi wa dikgokagano tša mmušo, GCIS e tla ikemišetša go kgokagana ka dipolelo tša semmušo ka moka tše 11, fao go hlokalago le fao go kgonagalago. Dipolelo tše di šomišwago le tšona di swanetše go hlokomela batho bao ba golofetšego.
- 8.1.2. GCIS e tla hlokomela tšhomišo, go kgonagala, methopo, mabaka a dileteng le go lekalekanya dinyakwa le tšeo di ratwago ke setšhaba seo e se direlago ge e tšea sephetho sa gore ke polelo/dipolelo dife tša semmušo tšeo e tla di šomišago.

9. MEKGWA YA KGOKAGANO LE BATHO BAO BA AMEGAGO

9.1. Kgokagano le setšhaba

- 9.1.1. GCIS e tla kgokagana ka fao go latelago le maloko a setšhaba:

Mokgwa wa kgokagano	Polelo yeo e tla šomišwago
Go bolela ka molomo, go akaretšwa ditshepedišo tša semmušo, ditsebišo, dipolelo tša setšhaba, dikhonferentshe, bjalobjalo.	GCIS e tla šomiša English gotee le ye nngwe ya dipolelo tša semmušo, go eya ka maikemišetšo goba ka sebaka seo.

<p>Kgokagano ya semmušo ye e ngwadilwego, go akaretšwa kgokagano ya elektroniki, dipoledišano ka moka, ditaba tša ba kgašo, dimemorantamo, ditaletšo, ditsebišo tše di phatlalatšwago go bašomi ka mošomong, dikgatišo, matlakala a tsebišo, diporoutšhara, bjalobjalo.</p>	<p>Dingwalwa di tla gatišwa kudu ka English. Dingwalwa ka moka tša kgokagano tše di ngwadilwego le tšona di tla fetolelwa ka polelong/dipolelong tše di bolelwago kudu ka profenseng ye itšego. Lefapha la Dipolelo la GCIS le tla sepediša dikgopelo tša diphetolelo tše.</p>
<p>Difomo</p>	<p>Di tla hwetšagala la English.</p>
<p>Maswaotaelo le Maswaokgwebo</p>	<p>Ka ge GCIS e nyaka go boledišana le batho ba bantši ka fao go kgonagalago le ka go sekgoba se sennyane se se hwetšagalago ka mo mehuteng ye ya dikgatišo, maswaotaelo le Maswaokgwebo ka moka a ka gare le a ka ntle a GCIS a tla ba ka English.</p>
<p>Dipego tša ngwaga ka ngwaga tša GCIS le dingwalwa tše dingwe tša togamaano.</p>	<p>Di tla ba ka English.</p>
<p>Ditšweletšwa tša medumo le diswantšho</p>	<p>Ditšweletšwa tša kgokagano tša medumo le diswantšho tša GCIS di tla šomiša ditlhathollo tša go ngwalwa godimo ga sekerini go thuša bao ba sa kwego.</p>

9.1.2. Dikgopelo tša go hwetša dikgokagano ka polelo ye nngwe di ka romelwa go ya ka tsepedišo ye e ngwadilwego ka go temana ya 9.4 ka mo fase.

9.2. Kgokagano ya ka gare le kgokagano ye nngwe ya semmušo le batho ba boraro

9.2.1. Dikgokagano tše di latelago di tla dirwa ka English, ka ntle le ge go hlokagala ebile go hlokometšwe tšhomišo, kgonagalo, methopo, le go lekalekanya dinyakwa le tše di ratwago ke setšhaba, kgokagano e ka fetolelwa go tšwa go English go ya go polelong/dipolelong tše di kgopelwago. Tšona di tla akaretša:

9.2.1.1. Dikgokagano ka moka tša ka gare tša molomo tša semmušo, tša go ngwalwa le tša elektroniki ka gare ga GCIS (dimemorantamo, matlakala a tshedimošop, diporoutšhara, maphephe a tshedimošo, ditsebišo tša semmušo, dingwalwa, mangwalo a ditaba, diphoustara, ditsebišo, dipolelo tša semmušo le setšhaba, dikopano, bjalobjalo).

9.2.1.2. Dikgokagano ka moka tša molomo tša semmušo, tša go ngwalwa le tša elektroniki fao batho ba boraro ba ka amegago go akaretšwa dikopano, ditherišano tša dihlopha, ditlhagišo, diteko tša mošomo, ditlahlo, ditheeletšo tša kgalemo, bjalobjaloa.

9.2.2. Bašomi ba GCIS ba ka boledišana ka molomo, ka go ngwala goba ka elektroniki gareng ga bona ka poelo ye ba e kgethago, ge fela e le gore batho ka moka bao ba amegago ba kwešiša polelo/dipolelo tšeo di šomišwago.

9.3. **Go kgokagana le maloko a setšhaba ao a nago le bogole bja dikwi:**

9.3.1. GCIS, fao go hlokagalago ebile go hlokometšwe tšhomišo, kgonagalo, methopo, mabaka a dileteng le go lekalekanya dinyakwa le tšeo di ratwago ke setšhaba, e tla aba ditlabelo tša kgokagano tša Braille go thuša bao ba sa kgonego go bona le go dira gore go be le tlhahlo ya Polelo ya Diatla go bao ba sa kwego.

9.3.2. Bahlankedi ba lefelo la thušo ba GCIS ba tla hlahlwa go šomiša Polelo ya Diatla gore ba kgone go boledišana le badirelwa bao ba sa kwego.

9.4. **Tshepedišo ya go hwetša diphetolelo:**

9.4.1. Ge kgokagano e se ya fiwa ka Braille, ka Polelo ya Diatla goba ka polelo ye itšego, kgopelo e ka dirwa go DG gore sengwalwa se fetolelwe, gore se fetošetšwe go Braille goba go tlhathollo ya Polelo ya Diatla.

9.4.2. Kgopelo ye e swanetše go lebišwa go DG gomme e romelwe ka imeile go: languagequeries@gcis.gov.za goba e romelwe go Kantorokgolo ya GCIS.

9.4.3. GCIS e tla lebeledišiša kgopelo yeo e hlokometše tšhomišo, go kgonagala, methopo, mabaka a dileteng le go lekalekanya dinyakwa le tšeo di ratwago ke setšhaba.

9.4.4. Ge kgopelo yeo e dumeletšwe, go hlokometšwe mabaka ao go boletšwego ka ona ka go temana ya 9.4.3 ka mo godimo, GCIS e tla re mo matšatšing a 10 a mošomo, ka morago ga go hwetša kgopelo yeo, ya sepediša, go eya ka gore go nyakega eng, phetolelo ya sengwalwa seo, ditirelo tša tlhathollo ya polelo ya diatla goba go

fetošetšwa ga sengwalwa go ba Braille. Ge GCIS e palelwa ke go phethagatša kgopelo yeo ka matšatši ao a beilwego, go tla kgokaganwa le mokgopedi wa maleba go mo eletša gore tirelo yeo e tlo abja neng.

- 9.4.5. Ge go kgopelwa tlhathollo ya polelo ya diatla moletlong wa GCIS, kgopelo yeo e swanetše go romelwa mo matšatšing a mošomo a šupa pele ga letšatšikgwedi leo moletlo woo o tlogo swarwa ka lona.

10. GO BOLOKA DIREKOTO

- 10.1. Dingwalwa tša semmušo ka moka tša GCIS di tla bewa di le ka English gomme, fao go kgonagalago, tša faelwa le dingwalwa tša tšona tše di fetoletšwego.

11. GO RAROLLA DINGONGOREGO

- 11.1. Motho ofe goba ofe yo a nago le ngongorego mabapi le Molaotshepedišo wa Tšhomšio ya Dipolelo wa GCIS a ka tliša ngongorego yeo e ngwadilwego go DG mo dikgweding tše tharo ka morago ga go tšwelela ga ngongorego yeo.

- 11.2. Ngongorego yeo e ka tlišwa go GCIS ka o mongwe wa mekgwa ye e latelago:

11.2.1. Ka go e tliša ka sebele go Kantorokgolo ya GCIS ye e lego Tshedimosetso House, 1035 cnr Frances Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083; goba

11.2.2. Ka go romela lengwalo ka dikhamphani tša mangwalo tše di ngwadišitšwego go: The DG, GCIS, Private Bag X745, Pretoria, 0001; goba

11.2.3. Ka go romela emeile go DG mo go languagequeries@gcis.gov.za

- 11.3. Dintlha ka botlalo tša mongongoregi – go akaretšwa maina ka botlalo, aterese le dintlha tša boikgokaganyo –di swanetše go ngwalwa gabotse godimo ga ngongorego ye e romelwago.

- 11.4. Tlhalošo ya ngongorego ka botlalo e swanetše go fiwa, go akaretšwa letšatšikgwedi, nako le motho yo a rwelego maikarabelo, ge go kgonagala.

- 11.5. GCIS e ka kgopela mongongoregi go fa tshedimošo ya tlaleletšo goba a tle kopanong mabakeng a go dira nyakišišo ya ngongorego yeo ka molomo.

- 11.6. DG o tla re mo dikgweding tše tharo goba ka lebaka le lekopana ka fao go ka hlokalagalo a lebeledišiša ngongorego ye ka maleba, a tšea sephetho mabapi le ngongorego yeo le go botša mongongoregi ka ga sephetho sa gagwe ka go mo ngwalela.
- 11.7. Ge mongongoregi a se a kgotsofatšwa ke sephetho sa DG, mongongoregi a ka iša taba yeo go Tona ya Dikgokagano ka go romela boipelaetšo bjo bo ngwadilwego ka morago ga kgwedi e tee ya ge a hweditše sephetho sa DG ka ge go hlalošitšwe ka go temana ya 11.6 ka mo godimo.

12. GO GATIŠA LE GO FIHLELELA MOLAOTSHEPEDIŠO WA TŠHOMIŠO YA DIPOLELO WA GCIS

- 12.1. Molaotshepedišo wa dipolelo o tla hwetšagala ka:
- 12.1.1. Dipolelo tša semmušo ka moka tše 11; le ka
 - 12.1.2. Braille.
- 12.2. Molaotshepedišo wo o ka fihlelelwa:
- 12.2.1. ka polelo efe goba efe ya semmušo go tše 11 inthaneteng go www.gcis.gov.za; goba
 - 12.2.2. ka go šomiša khopi ye e gatišitšwego ye e lego ka go ye nngwe ya dipolelo tša semmušo tše 11 goba ka Braille ka go Kantorokgolo ya GCIS goba ka dikantorong tša diprofense.
- 12.3. Khopi ya molaotshepedišo wo e tla gatišwa ka English ka gare ga *Kuranta ya Mmušo*, gomme e tla bewa gape mafelong a itšego ka go Kantorokgolo ya GCIS le ka dikantorong tša diprofense.

13. TEKODIŠIŠO YA MOLAOTSHEPEDIŠO

- 13.1. Lefapha la Ditirelo tša Dipolelo le tla dula le hlokometše le go sekaseka kgatelopele ya mabapi le go tsenywa tirišong ga molaotshepedišo wo le go romela pego ya ngwaga ka ngwaga go Tona ya Kgoro ya Bokgabo le Setšo le go PanSALB mabapi le go šomišwa ga dipolelo tša semmušo mafapheng ao go boletšwego ka ga ona ka go Karolo ya 9 ya Molao.

13.2. Molaotshepedišo wo o tla lekodišišwa mengwaga ye mengwe le ye mengwe ye mene goba nako le nako ge go bonwa go hlokagala.